

Slovensko šolstvo.

Važna novica je došla z Dunaja te dni, dalekosežnega pomena za razvoj vsega slovenskega šolstva.

Prva državna gimnazija v Ljubljani, ki se je smatrala doslej za nemško posest, se proglasi za slovensko posest in dobi slovenskega ravnatelja.

Vlada se je odločila, štiri spodnje nemške a-razrede na I. državni gimnaziji v Ljubljani postaviti pod samostojno pedagoško-didaktično vodstvo in jih premestiti v Waldherrjevo hišo. Administrativno vodstvo ostaja ravnatelju I. državne gimnazije. Vlada hoče I. in II. državno gimnazijo v Ljubljani ter gimnaziji v Kranju in Novem mestu polagoma posloveniti, in sicer tako, da se razširi slovenski učni jezik tudi na višje razrede. Le nemščina, zgodovina, zemljepis in matematika bi se v zgornjih razredih trajno poučevala v nemškem jeziku. Sprejemale se bodo v bodoče le take učne moči, ki bodo izprašane tudi v slovenščini kot učnem jeziku. Vse navedene štiri gimnazije naj veljajo odslej kot izključna slovenska posest. Iz samostalnih nemških a-razredov se namerava polagoma, počenši s šolskim letom 1908/09, napraviti samostalna III. državna gimnazija.

Slovenska realka v Idriji se podržavi s šolskim letom 1909/10.

Ministrski predsednik baron Beck in naučni minister dr. Marchet sta deputaciji „Slovenskega kluba“, obstoječi iz poslancev dr. Šušteršiča, dvornega svetnika Šukljeta in Jakliča, obljubila, da bosta, kar je od njih odvisno, vse storila, da se osnuje v Ljubljani slovenska trgovska šola in da se ta zadeva tako pospeši, da se bo mogel začeti šolski pouk že s šolskim letom 1908/09.

Poslanci „Slovenskega kluba“ so si s tem velikim uspehom pridobili neminljivih zaslug za slovensko šolstvo; za

Slovenska umetniška razstava v Trstu. Dne 19. oktobra je bila otvorjena v Trstu prva slovenska umetniška razstava. Razstavljenih je vsega skupaj 119 del, medtem se nahajajo štiri kipi. Razstava sama sestaja iz dveh oddelkov, in sicer prvi oddelek v veliki čitalniški dvorani, v katerem razstavlja slovenski umetniški klub „Sava“, drugi oddelek v bilardni dvorani, kjer razstavlja posamezni. V umetniškem klubu „Sava“ so zastopani sledeči umetniki: Ivan Grohar s 6 slikami; Rihard Jakopič 8 slik; Matija Jama 7 slik; Roza Klein 3 slike; Matej Sternen 7 slik; Peter Žmitek 7 slik. Med umetniki, ki razstavlja posamezno, to se pravi izven kakega kluba, so zastopani: Josip Germ s 3 slikami; Fran D. P. Globočnik s 4 slikami; Anton Gwaiz z 8 slikami; Milan Klemenčič z 2 slikami; Ivan Marčelja z 1 kipom; R. Marin z 8 slikami; Melita Rojic s 6 slikami; Henrieta Šantel s 14 slikami; Šaša Šantel z 11 slikami; Hugo Viktor z 8 slikami; Ivan Žabota z 8 slikami in Ivan Zajc s 3 kipi. Razstava vzbuja veliko pozornost, ker kaže lepo vrsto originalnih talentov. Ogleдал si jo je tudi tržaški cesarski namestnik knez Hohenlohe.

„**Za pravdo in srce**“. Medvedova zgodovinska žaloigra „Za pravdo in srce“ je izšla kot knjiga v predelani izdaji. Igrali jo bodo to sezono v deželnem gledišču.

Koncert Jaroslava Kociana, violinskega virtuo a svetovne slave se je vršil v veliki „Unionovi“ dvorani 2. oktobra t. l. Spremljal ga je na klavirju umetnik - pianist Veselky. Ni naš namen razpravljati o neprecenljivih vrlinah umetnikovih, zakaj samo naštetih jih bi že bilo dovolj dela, kaj šele dostojno oceniti; tudi ne maramo prepisavati sem obširnega, izbranega programa; pravtako nam ni na misli, ocenjati poleg izvršujočega umetnika tudi umetnika stvaritelja — komponista: samo to si dovolimo zabeležiti, da je bil to sijajen večer za umetnika pa tudi izreden umetniški užitek za poslušavce. Komu

bi pač ne odmevale v srcu globokočutne, sentimentalne kakor prostrana ruska stepa sanjave pa tudi kot vihri enaki pohodi podonskih vojniov burne melodije Čajkovskega proizvajane od tako rahločutnega umetnika! Komu ne bi srce trepetalo, če posluša težko vzdihanje, slikoviti jok Kocianovih gosli v „Nešverovi serenadi“ ali v lastni „Meditaciji“. Pa to vzneseno radostno čuvstvo, ki te preobvlada pri njegovi „Himni na pomlad!“ Nemiren postaneš, kar s sedeža te dviga, nekakšna razposajenost te prijema, če poslušaš Dvořákov „humoresko“ ali Paganinijev: „Perpetuum mobile“ (ki ga je umetnik poleg dveh drugih točk moral dodati spričo velikanskega navdušenja, ki se nikakor ni hotelo poleči). Sploh ne vemo, ali bi pri mladem svetovnoslavnem umetniku bolj občudovali neizrečeno fino čuvstvovanje, njega globoko umevanje skladab ali pa bi se morda divili neprekosljivi tehniki njegovega loka, ali pa ga študirali kot z izbornim opazovanjem obdarjenega skladatelja, zakaj vse te lastnosti so v njegovi osebi združene v čudovito harmonijo. Ne smemo seveda tudi prezeti njega spremljevalca Veselskega, ki je z izborno igro dajal Kocianu potrebno ozadje, pa tudi s samostojnim nastopom pokazal, da je vreden tovariš tako velikega mojstra. Fr. Klmovec.

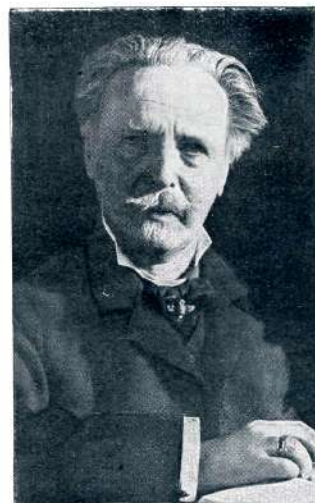
Slovenska umetnica Vela Nigrinova je slavila v Belgradu petindvajsetletnico svojega umetniškega delovanja. Vsa srbska javnost je ob tej priliki slavila slovenskega umetnico, ki si je s svojo divno igro pridobila slavno ime.

Družba sv. Mohorja. Družba sv. Mohorja šteje letos 79.146 udov, t. j. 2833 manj od prejšnjega leta. Nazadovani smo torej, a vendar se je skupno število Mohorjanov še vedno ohranilo na častni višini. Številka v družbenih „zlatih bukvah“, v katere se vpisujejo nanovo vstopivši udje, je narasla od 267.194 na 273.535, torej je vpisanih 6341 novih udov. 474.876 Mohorjevih knjig bode torej letos romalo med Slovence! Če dodamo to število onemu prejšnjih let, pridemo do števila 11.275.810 knjig, katere je družba samo kot letna darila svojim udom razdelila od svojega obstanka. Pri tem pa niso všteta poznejša naročila, ponatisi itd.

Dr. Alfred Jensen, vseučiliški profesor v Upsali, je izdal zbirko „Färdeminnen“, v kateri se ozira tudi na Slovane. V „Adrijskih sonetih“ opeva Dalmacijo in Črnogoro, posebne odeje posvetil Sienkiewiczu in Vrchlickemu. Knjigi so dodani „Slovanski glasovi“, v katerih čitamo prevode iz Machova, Nekrasova („Rusija“, „Ruske slike“), iz Jakuboviča („Ruske elegije“), Krasińskega („Moja srečna doba“), Karabegoviča („Bosenska lirika“) in Prešerna („Pevcu“).

V Vilnu na Litvi je podaril grof Przeździecki ondotnemu društvu „prijatelj lepих umetnosti“ lepo palačo, ki je bila zidana nalašč za knjižnico. Društvo je že preneslo v novo čedno enonadstropno poslopje svojo knjižnico. Brez dvoma bo tu središče kulturnega življenja Poljakov in katoličanov na Litvi.

Karl May. Znameniti pisatelj romantičnih potopisov, ki ga zlasti mladi svet občuduje in časti pod psevdonomom Karl May, je bil za nekaj časa utihnil. Imel je pravdo z neko za-

KARL MAY

ložno tvrdko, češ, da mu je njegove spise pokvarila. Karl May piše namreč vedno mravno nespotikljivo. Sicer ni posebno izbirčen v skokih najbujnejše fantazije, in tudi verjeti mu ni treba prav vseh njegovih nepreksljivi junaštev, a strogo se varuje, da bi domišljijo svojih čitateljev dražil z lascivnimi sredstvi, kakor dela cela legija malo talentiranih plitvih pisateljev. Naenkrat so pa začele izhajati pod njegovim imenom stvari, ki niso soglašale s temi njegovimi načeli. Karl May je

dotično založništvo tožil, da je falzificiralo njegove spise s tem, da je vmes namešalo lascivne prizore s samopridnim namenom, da bi se na ta način naredil še večji dobiček z Mayevimi spisi. Karl May je v pravdi zmagal, in zdaj naznanja eden prvih nemških katoliških listov, da začne prinašati zopet originalno povest od Karla Maya.

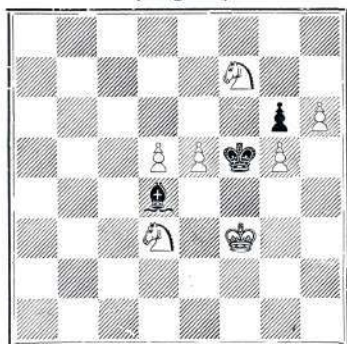
Popravek. V tretji vrsti četrte kitiče pesmi „In molil sem k tebi“... čitaj: str. 397. „In pean zaoril je v dušo otožno“

Šah.

Prireja A. Uršič.

Naloga 312.

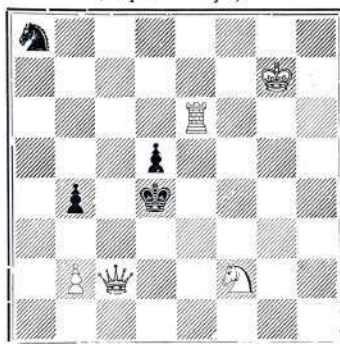
V. Holst.
(Original.)

Mat v tretji potezi.

Naloga 313.

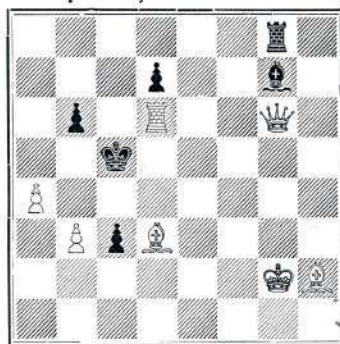
F. Healey.
(Reprodukcija.)

Mat v tretji potezi.

Naloga 314.

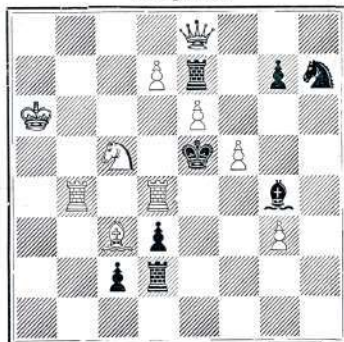
R. Braune in A. Uršič.
(Častno priznanje v Bobrovem turnirju.)

Mat v tretji potezi.

Naloga 315.

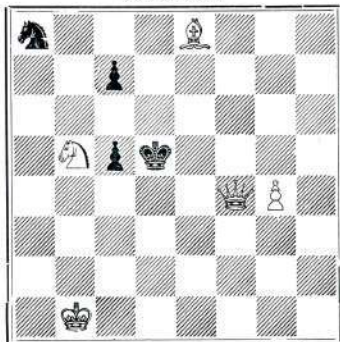
J. Jespersen.
(Original.)

Mat v drugi potezi.

Naloga 316.

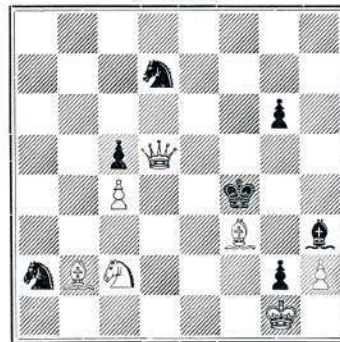
A. Uršič.
(Original.)

Mat v drugi potezi.

Naloga 317.

P. T. Blacke (v Norw. Mercury).
(I. darilo.)

Mat v drugi potezi.

Razno.

„Western Daily Mercury“ v Plymouthu razpisuje turnir (9.) za dvozložke; rok 1. november z navadnimi pogoji; nagrade kakor pri prejšnjih turnirjih. Pri drugem šahovskem kongresu češke šahovske zveze v Brnu je dobil prvo darilo in s tem častni naslov šahovskega mojstra g. Fr. Treybal; izgubil ni nobene partije. V mednarodnem turnirju v Karlovih varih je dobil naš rojak g. M. Vidmar 6. nagrado. „Smolo“

je imel v 16. hodu proti Leonhardt in v 17. hodu proti Marshallu. Na vsak način pa je njegova igra tudi prvim mojstrom nevarna. G. Vidmar je tekmovalec, ki se ga je treba bati. Čestitamo iz srca in želimo še veliko lavorik mlademu mojstru — pa tudi konkurentov izmed slovenskih visokošolcev, da isti zanesejo med našo inteligenco nekoliko več zanimanja za šah kakor ga je, z malimi izjemami, dosedaj! Vedno in vedno le kvarte mešati ne kaže ravno — ideala za duševno razvedrenje. Caïssa adiuvet!